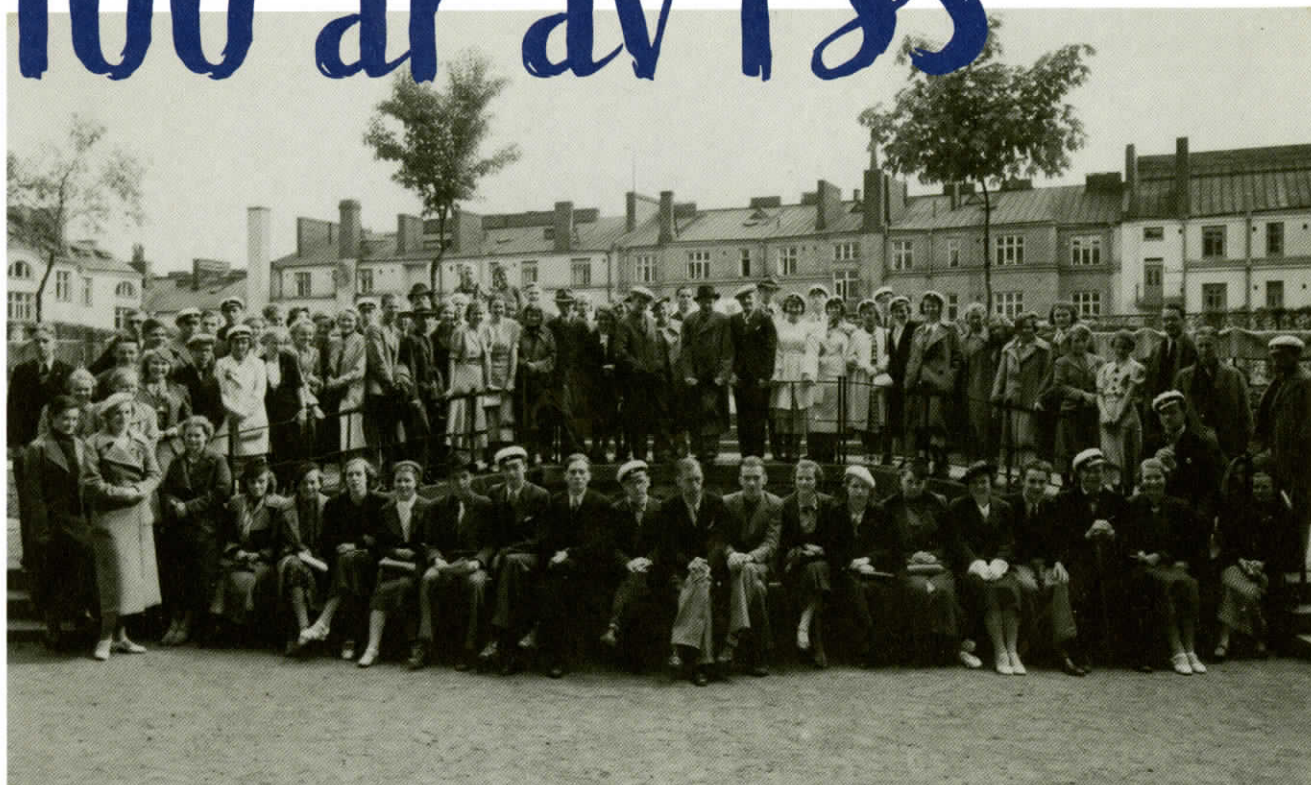

100 år av FSS

Förbundsdag i Helsingfors år 1937. Bildkälla: Svenska litteratursällskapet i Finland.

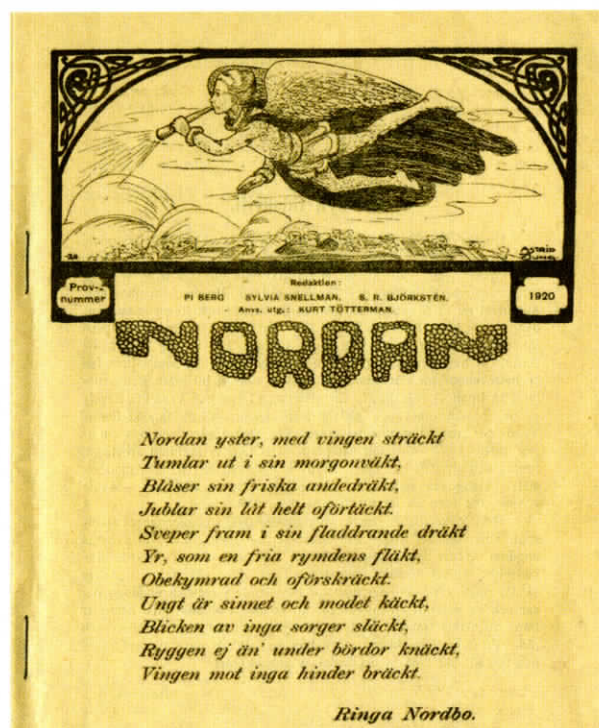
Finland Svenska Skolungdomsförbund (FSS) grundades 4 januari 1921. FSS:s syfte är att fungera som intresseorganisation för de som går i skola på svenska i Finland, och idag anses förbundet vara världens äldsta skolungdomsförbund i sitt slag. FSS har en lång och intressant historia, det som alla kanske inte vet är att flera ledande politiker i Finland har en bakgrund i FSS, som till exempel vår undervisningsminister Li Andersson, tidigare försvarsminister Carl Haglund samt tidigare Finlands omsorgs- och jämställdhetsminister Eva Biaudet.

Tidning först - sedan FSS

Det unika med FSS är att förbundets medlemstidning hade en stor betydelse då projektet FSS grundades och den första tidningen publicerades faktiskt innan förbundet själv grundades. Idag känner vi till medlemstidningen med namnet Elevbladet, men tidningen har haft flera olika namn genom åren.

Under förbundets första år hette medlemstidningen Nordan, vars provnummer utkom i november år 1920. Ett

genomsyrande tema under medlemstidningens första decennium, var det svenska språket samt kampen mellan de två nationaliteterna det vill säga det finska och det svenska. Tidningen fungerade på flera sätt som ett språkrör för den svenska skolungdomen i Finland.

Nordans första provnummer som utkom 1920. Bildkälla: FSS:s arkiv, Svenska centralarkivet.

Under 20-talet var Nordan även fylld av dikter, prosa och essäer skrivna av elever runtom i Svenskfinland. I slutet av tidningen kunde man även få läsa en frågespalt, vart läsarna fick skicka in sina frågor och bekymmer:

Vad skall en ung flicka taga sig till, som genomgått 6 klasser i samskola och ej har intresse för studentexamen, ej har heller för husligt eller praktiskt arbete eller kontorsarbete? Mina föräldrar äro rika och jag får allt jag vill. Signerat: E.X.

Jag lider av pessimism. Vad skall jag göra för att bekämpa den? Signerat: Olycklig flicka.

Att följa politiken, hör i våra dagar till allmänbildning. Hur skall man bli så intresserad av den så man ids sätta sig in i den? Signerat: En självuppfostrande yngling.

Första utmaningarna

Både FSS:s verksamhet och FSS:s medlemstidning har mött flera utmaningar genom åren och den första utmaningen som medlemstidningen mötte var år 1925. Nordan var tvungen att på grund av ekonomiska skäl lägga ner tidningen för en stund. Men de ekonomiska svårigheterna lättade och medlemstidningen fick sitt första ansiktslyft år

1926, och namnet byttes från Nordan till Svensk Ungdom. De politiska strömningarna på 1930-talet påverkade skolvärlden i Finland och politik förbjöds i skolorna i rädsla för högeradikalism.

Under krigsåren upphörde nästan all normal verksamhet inom skolungdomsförbundet. En del av förbundets medlemmar blev inkallade och skolorna och universiteten stängdes i oktober 1939. FSS organiserade i alla svenska läroverk en penninginsamling för krigsinvalidier och de stupades anhöriga.

År 1942 upphörde även tidningen Svensk Ungdom på grund av brist på skribenter och prenumeranter. Tidningen låg nere i ett och ett halvt år. Margareta Björkman blev förbundets första kvinnliga ordförande och Marianne Grönholm var i sin tur den första kvinnliga förbundssekreteraren. Dock var dessa poster enbart tillfälliga då de tidigare positionsinnehavarna trädde i militären. FSS:s ledning dominerades länge av män, och förbundet fick ännu vänta några några decennier för att få kvinnor i officiella ledande positioner. År 1960 utsågs Ull-Britt Gustafsson till första kvinnliga vice ordförande och mellan åren 1967-68 verkade Marianne Laxén som generalsekreterare.

SVENSK UNGDOM 1944

Fältpostbrev . . .

Här går livet sin gilla gång, sensationerna får man söka i tidningen. Gärna gräver man sig djupt ned i den värld en god bok kan skapa. Lugna kvällar med en stor pokeransiktsmåne växla med disigare och oroligare kvällar, då man inte känner tystnaden komma smygande inifrån land och lägga sig över vattnet. Vemodsfulla kvällar — och därigenom innehållsrika. Man lever snart mera på minnen än på köpkort. Se'n lever man naturligtvis på Hoppet. Eja komme ens önskningsar fullbordan snarligen!

Broder, i denna virriga värld har man snart bara sina egna åsikter, tankar och minnen kvar. Dem kan man hålla fast vid, de äro den fasta klippan.

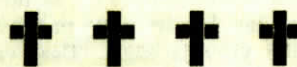
Dessa djupsinniga tankar äro kläckta i ett rum, med en temperatur uppskattad till +25 grader Celsius. Vädrret klart. Vinden irriterande. Klockans tickande mot brädväggen, snarkande yngling i sängen, skrivande yngling vid bord med vas fylld av blommande ljung.

SVENSK UNGDOMS REDAKTION

*sänder hälsningar
till alla inkallade
cives!*

Broder, Dig hälsar en enkel son av Olympen, en lärjunge av allas vår fader Popo. Må vingslag från högre makter städse omsusa dig, må Du känna Ditt romarhjärtas slag ännu i tusende kalendrars. Må för Dig varken Diana eller Dionysos vara främmande. Och till slut önskar jag ett snabbt återseende under fredens palm. Ja, hälsad vare Du, broder av vår osynliga krets. Må lyckan följa Dig in i den lugna hamnen, och må Du stå orubbad om ock en hel värld skulle ramla över Dig.

Tuus Plutten.

Xalimon Gallmatiasson,
skämtfigur

Qualimon,
morbroder

Innishonna Quinnman
fruntimmer

samt

Thallas,
kusin

omkommo samtliga genom en tragisk olyckshändelse förra våren. Sörjas närmast av mig, Quasi, samt dessutom av en hel del läsare av Svensk Ungdom. I tacksamt minne bevarade.

FSS:s sommarkurs på Strömsö 1971. Foto: Rafael Olin. Bildkälla: Svenska litteratursällskapet i Finland, Österbotten.

Storhetstiden

Efter 1940-talets svåra år blev 1950-talet en storhetsperiod för FSS. Kriget var över och intresset för skolverksamheten ökade. FSS ordnade flera olika tillställningar som skolungdomsmånad, filmvisningar på Bio Rex och jazzkonserter. Förnyelsen och populariseringen krävde dock aktiva åtgärder både av styrelsen och tidningsredaktionen. Förbundet förde till exempel en kampanj för att få regionerna med i verksamheten, åtgärderna fungerade och speciellt aktiverade sig det svenska Österbotten. Innan dess hade majoriteten av FSS medlemmar kommit från Helsingfors.

Jörn Donner blev i början av 1950-talet redaktionssekreterare för Svensk ungdom och året därefter medlem av redaktionsrådet. Under Donners tid sägs tidningen ha blivit mera vågad.

På 1960-talet hände det mycket både i världen och inom FSS:s verksamhet. Vietnamkriget pågick och ungdomen vaknade och krävde medbestämmanderätt både i skola och i samhället. Det samhälleliga intresset har alltid funnits med

i förbundets verksamhet och i medlemstidningens innehåll, man kan se tydliga spår hur studentrevolutionen år 1968 också speglas i FSS:s historia. En aktivare period började åter inom FSS och medlemstidningen fick också ta del av revolutionen genom sitt tredje ansiktslyft. Tidningen döptes om till Ung Makt.

I slutet av 1960-talet slog även den vänsterradikala vågen FSS igenom, vilket resulterade i att verksamheten blev polariserad. En opposition grundades till den vänsterradikala styrelsen, vilket ledde till att oppositionen vann slutligen den sittande styrelsen då Henry Wiklund valdes till förbundsordförande år 1969. (Alexandra Wegelius skriver mera om studentrevolutionen och schismen inom FSS på sidan 14–15).

Elevbladet fick sitt nuvarande namn år 1973 och speciellt miljöfrågorna intresserade FSS. På 1980-talet blev innehållet allt mer påverkat av populärkulturen. I artiklarna diskuterade man en hel del om musik och artister som Bee Gees och John Lennon..

1990-talets dramatiska år

Kännetecknande för FSS:s historia är de ökända cykelverkstadsåren i början av 1990-talet. Hela 90-talets svacka började med att någon tidigare FSS:are som hade ansvar för att lämna in statsunderstödsansökan aldrig gjorde det. Detta ledde till svåra ekonomiska problem, vilket ledde i sin tur till att man inte kunde ha någon verksamhet. Det dåvarande kansliet på Stora Robertsgatan ägdes av föreningen Svenskt Stöd, så fastän verksamheten upphörde fanns kansliet kvar. Under dessa år hade en del icke-hederliga FSS:are förskyllat en del pengar av förbundet samt utnyttjade kansliet till sitt eget förfogande. Kansliet kom att användas som en cykelverkstad, där vissa individer reparerade cyklar och sålde dem vidare.

FSS:s verksamhet kollapsade totalt i mitten av 1990-talet. FSS var i en ond spiral av dålig ekonomi och förbundet existerade knappt. FSS hade blivit en del av Suomen Lukio-laisten Liitto (SLL) och FSS fungerade som en sorts medlemsorganisation som gick under namnet Finlands Svenska Gymnasister.

Den nya vändningen skedde då Marcus Rantala valdes till generalsekreterare 1996. Rantala började tillsammans med ett gäng jobba för att få FSS mera fristående igen. De fick förhandlat ett samarbetsavtal, där FSS blev en kretsorganisation för SLL. I och med avtalet förlorade FSS en del av sin autonomi men strategin var att bryta sig ur den direkt då FSS var starkt nog, vilket de också lyckades med.

FSS:s 25-års jubileum! Spårvagnstransport från avskedsmiddagen på Fiskartorpet i Helsingfors, 1946.
Bildkälla: FSS:s arkiv, Svenska centralarkivet.

FSS på 2000-talet

Genomsyrande teman inom FSS:s verksamhet på 2000-talet är demonstrationer och samhällsaktivism. Demonstrationen värd att lyfta fram är #Maksuton2aste-demonstrationen som arrangerades år 2017 och som var ett samarbete mellan studerandeförbunden för andra stadets studerande: Finlands Gymnasistförbund, Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI, Finlands Svenska Skolungdomsförbund och Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU samt Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians. Redan innan demonstrationen hade de ovannämnda förbunden samlat ihop 53 000 namn på ett medborgarinitiativ som krävde att utbildningen på andra stadiet skulle bli helt avgiftsfritt. Demonstration startade från Medborgartorget i Helsingfors, varifrån demonstranterna marscherade till riksdagshuset för att stå upp för sin åsikt.

Det har varit intressant att upptäcka hur mycket som har hänt under dessa hundra åren, men också hur mycket som har hållits det samma. Man har demonstrerat, krävt reformer och hittat ett sammanhang att växa upp i. FSS är fortfarande en plats för många att hitta sin egen röst. I förbundets verksamhet har det funnits flera toppar och dalar och man kan inte låta bli att reflektera över det gångna året, det vill säga coronaåret, och hur det påverkat FSS:s verksamhet. Året har varit väldigt utmanande, men vi kan ändå konstatera att föreningen är starkare än någonsin, och vi hoppas vi kan ordna evenemang och skolbesök snart igen.

Idag fortsätter vi här på FSS att arbeta för att förbättra de finlandssvenska skolungdomarnas vardag.

Text: Emma Huldén

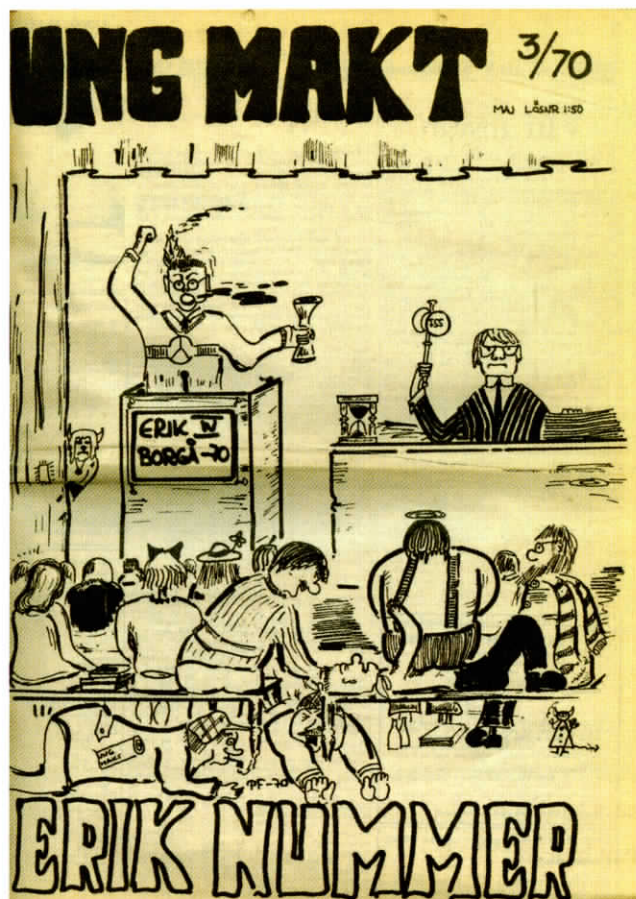
Källor: FSS:s arkiv, Svenska centralarkivet i Helsingfors.
Aapo Roselius, Skolungdom, 2021.

Finlandssvenska ungdomsförbundet på utfärd, 1959. Till höger Bengt Von Bonsdorff. Bildkälla: FSS:s arkiv, Svenska centralarkivet.

STUDENTREVOLUTIONEN

och dess inverkan på FSS

1969 döptes FSS:s medlemstidning om till Ung Makt. Ung makt nr 3, 1970. Bildkälla: FSS:s arkiv Svenska centralarkivet.

1960-talet var en tid för förändring, speciellt från ett ungdomsperspektiv. Andra världskriget var över och maktstrukturerna i världen var under arbete. Ungdomar runt om i västvärlden började engagera sig mer och mer i samhällsfrågor och en proteströrelse började visa sig.

Ungdomar, precis som vuxna, var ännu väldigt splittrade på grund av politiska ideologier men unga fann en samhörighet i att tro på demokrati, fred och internationell solidaritet. I samband med detta kom unga under 60-talet att börja ifrågasätta makthavarna och samhällsstrukturerna på ett sätt man tidigare inte sett.

År 1968 kom dock att bli radikalismens år. Överallt blev protester mot Vietnamkriget mer vanliga, mordet på frihetskämpen Martin Luther King, i USA, blev en stor uppståndelse, och i Biafra led människorna av stor hungersnöd och det pågående inbördeskriget.

I maj 1968 deltog 10 miljoner människor i gatukravaller och massdemonstrationer i Paris. Studentrevolutionen slog igenom på riktigt.

Revolutionen tog sig också till Finland, samt kravet på "en man, en röst". Nationellt sett togs studentrörelsen, och de radikala studentpolitikerna i Finland, i beaktande av president Urho Kekkonen som försökte ge dem utrymme i den nationella politiken.

Även FSS förändrades under studentrevolutionen och gick från en kulturell organisation till en intressebevakningsorganisation, under ledning av Ralf Friberg, som fungerade som ordförande för förbundet under åren 1967-1969.

Tanken på att vara politiskt obunden verkar alltid ha funnits inom FSS, men kast mellan en mera höger- eller vänsterpolitiskt inriktad ledning har förkommit.

Inom FSS blev 1968 året då divisionen mellan förbundets medlemmar blev mer och mer tydlig. Fribergs ledning var starkt vänsterorienterad och under hans mandattid kom förbundet att fokusera mera än tidigare på samhällsfrågor, samt på att ta ställning i politiska frågor. De medlemmar som var partipolitiskt inriktade, men inte delade vänsterns ideologi bildade nu en opposition till den dåvarande ledningen. Detta kom att eskalera under de kommande åren.

En utstående händelse under studentrevolutionen i Finland var okkupationen av Gamla studenthuset i den 25:e november 1968. Dagen innan Helsingfors Universitets studentkår skulle fira sin 100-årsdag okuperade cirka 1500 personer från studentoppositionen festlokalen var firandet skulle hållas, och fyllde den med kritiska debatter och krav på demokratisering av studentkåren, universitetet och samhället.

1960- och -70-talet var definitivt en intressant tid inom skol- och ungdomspolitikerna både nationellt sett och i världen, samtidigt var det en tid för förändring. Radikalismen var genomsyrande och förändrade ungdomar världen över.

Text: Alexandra Wegelius

“En kamp mellan den liberala oppositionen och den radikala förbundsstyrelsen”

Elevriksdagen i Hangö, 1969. Från vänster Henry Wiklund, Jan Furstenborg och Björn Palmén.
Bildkälla: FSS:s arkiv Svenska centralarkivet.

te få med så många av sina anhängare som möjligt. I tillägg till detta fixade man med övernattnings på Campingområdet Silverstrand så att deras anhängare inte kunde påverkas av vänsterns ideologi. Detta påvisar ganska bra hur splittrat förbundet var under den här tiden.

Stämningen var spänd under årsmötet, och under ordförandevaldet valdes oppositionens Henry Wiklund till ny ordförande för FSS. Då segern stod klar reste sig 45 av vänsterfalangen delegater upp och lämnade mötesrummet. I ett separat rum bildade då FSS nya opposition “Elev 69”, som planerade ta tillbaka makten under nästa Elevriksdag.

Under 100 år har en hel del historia hunnit skrivas, både inom FSS, i Finland och i världen. Detta är bara en liten del av allt som händer under ERIK i Hangö 1969, och vill man veta mera ska man definitivt läsa historiken då den publiceras.

Text: Alexandra Wegelius

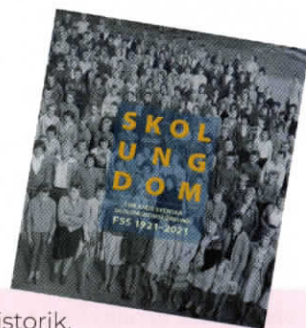
Källor: Aapo Roselius, Skolungdom, 2021.

Jag sitter för tillfället och läser igenom en del av FSS 100-årshistorik vilken, i och med vårt 100-års jubileum, kommer publiceras nu under våren. Kapitlet framför mig behandlar mestadels 1960-talet, men en speciell händelse står ut lite extra för mig. Det gäller alltså det så kallade “slaget i Hangö”, som ägde rum 1969. 1960-talet är överlag ett av de tillfällen inom skolpolitiken som alltid intresserat mig, och som jag även många gånger fått höra talas om på evenemang. Vi kan väl säga att det var lite andra tider.

1969 ordnades FSS:s årsmöte Elevriksdagen, också kallat ERIK, för tredje gången. Denna gång i Hangö. Som nämnt i artikeln gällande studentrevolutionen var FSS vid den här tiden väldigt tudelad, mellan en höger- och en vänsterfalang. Mellan åren 1967 och 1969 hade förbundet en stark vänsterorienterad ledning under Ralf Friberg, men detta skulle nu komma att ändras.

Oppositionen, alltså den högerorienterade falangen, hade förberett sig ordentligt inför årsmötet. De ordnade med egen buss till Hangö från Helsingfors, var man försök-

Under våren 2021 utkommer FSS:s officiella historik, Skolungdom, skriven av historikern Aapo Roselius.

INNEHÅLL

FSS firar 100 år i år! Hur har Elevbladet och FSS:s verksamhet sett ut genom åren? Läs mer på sidan 10–13.

Ledare: Vi behöver ett mångsidigt medieutbud i Finland	4–5
Ordförandekolumn: Ta chansen att påverka	6
Fakta om kommunalval	7
Om att lära sig att läsa	8–9
100 år av FSS	10–13
Studentrevolutionen och dess inverkan på FSS	14
“En kamp mellan den liberala oppositionen och den radikala förbundsstyrelsen”	15
Alva Elle kombinerar musikkarriär och universitetsstudier	16–17
TikToks mörka sida	18–19
Hjälp med att hitta motivation: intervju med en skolpsykolog	20–21
Om att söka sommarjobb	22–23
Vinnare av skrivutmaning: en serierecension: Mr. Robot	24–25
Vinnare av skrivutmaning: poesi	26
Vinnare av skrivutmaning: personporträtt	27
Recept: banana bread	28
Styrelsekolumn: Nalle Puhs livsråd	29
Recension av filmen Tove	30–31
I FSS-bloggen: Stäng av autosvaret	32
FSS i Media	34

“Kärlek, och i synnerhet komplicerad sådan, skildras på ett fint men sorgligt sätt i filmen.”
Läs recensionen av filmen Tove på sidan 30–31

I Italien har man förespråkat att appen TikTok borde förbjudas. Läs varför på sidan 18–19.

Vad är slaget i Hangö? Läs mer på sidan 15.

Elevbladet

VÅREN 2021

Upplaga: 1 300

Omslagsbild: Museiverket, samling: JOKA
Journalistinen kuva-arkisto Kaleva.

ANSVARIG UTGIVARE

Alexandra Wegelius
alexandra.wegelius@skolungdom.fi

CHEFREDAKTÖR

Emma Huldén
emma.hulden@skolungdom.fi

ART DIRECTOR

Sara Storbäck
sara.storback@skolungdom.fi

FINLANDS SVENSKA
SKOLUNGDOMSFÖRBUND

FINLANDS SVENSKA SKOLUNGDOMSFÖRBUND FSS RF

Kaserngatan 1 D 65–66
00140 Helsingfors
09 644881

kansliet@skolungdom.fi
www.skolungdom.fi

Personalens kontaktuppgifter:
www.skolungdom.fi

EBL publiceras av FSS och riktar sig till alla skolungdomar. Tidningen produceras av unga för unga.

FSS är skolungdomars egen intresseorganisation och riktar sig till elever i grundskolans övre årskurser (åk 7–9) och studerande på andra stadiet i folkhögskolor, gymnasier och yrkesläroanstalter.

Elevebladet

VÅREN 2021

100 ÅR AV FSS